

In dit nummer:

- 303 'Ga nu maar wel, Bileam'
G. van Dijk
- 304 Navolging (4)
F. Gerkema
- 307 Kinderen en de kerkdienst (2)
H. Algra
- 309 IFES-Nederland
Cees Griffioen
- 311 Over de historiciteit van
bijbelverhalen (1)
A. v.d. Dussen

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Het succes van 'evangelische' evenementen

W. Smouter, Breukelen

Dit succes is wel mooi, maar ook een gevaar, zo schreef vorige week Mink de Vries in *Trouw*. De auteur is coördinator lokaal werk bij stichting Youth for Christ Nederland. Met dat succes doelt ze op het feit, dat steeds meer jongeren een bezoek brengen aan de EO-jongerendag, het Flevo Totaal Festival van Youth for Christ, Opwekking en EO-Praiseavonden. Ze signaleert, dat deze bijeenkomsten vooral bezocht worden door jongeren uit de kleine protestantse kerken (christelijk gereformeerd, vrijgemaakt gereformeerd, Nederlands gereformeerd) en evangelische kerken, terwijl ook uit meer behoudende hervormde en gereformeerde kring steeds meer jongeren komen. Natuurlijk vindt ze deze belangstelling fijn, maar ze geeft ook kritiek. Ze vertelt over een evangelische jongen, die weg is van de EO-Praiseband en daar telkens weer een kick van krijgt. Maar steeds meer leeft hij in twee werelden: op school en werk durft hij na negatieve ervaringen haast niet meer over het geloof te praten. Maar daarnaast heeft hij dan dat Praise-wereldje, waar hij steeds weer op moet laden. Zitten hier, aldus de auteur, niet drie risico's aan: gaan christenen niet steeds meer een eigen wereldje vormen, wordt er nog wel over sociale idealen gesproken of is het alleen het lijntje naar boven, en lopen de succesvolle organisatoren niet het

gevaar om hun hoofddoel (het uitdragen van het evangelie) te verwaarlozen?

Toogdagen

Hier ligt inderdaad een risico. Een vriend zei tegen me: als iemand tot bekering komt, trekt-ie zich helemaal terug uit de verdorven wereld en later moet hij een cursus volgen hoe je contact krijgt met ongelovigen... Dat is een risico, maar het ligt niet zo eenduidig: nog niet zo lang geleden schreef Miriam de Rooij op deze pagina over de omgekeerde tendens: jongeren die hun christelijke contacten indammen om toch vooral toegankelijk te zijn voor ongelovigen. Zelf denk ik, dat jongeren de steun van die massale dagen best kunnen gebruiken. Zo werkte dat toch vroeger ook op massale gereformeerde toogdagen? Wacht, daar hebben we een teer punt: ons gereformeerden lukt dat niet zo best meer, om de jongeren massaal bij elkaar te krijgen. Dat is waar. Zou daar niet een oordeel in kunnen zitten over onze ontzettende verdeeldheid? Hoe het ook komt, we hebben Christus' kerk toch versplinterd? Dan vind ik het een onverdiende zegen van God, dat Hij nog zoveel jonge mensen bij elkaar brengt om te luisteren naar getuigenissen, deel te nemen aan gebed en samen naar christelijke muziek te luisteren. Stilletjes (of nee, ook wel hardop) hoop ik dat God langs een andere weg dan wij dachten de gebeden om eenheid gaat verhoren. Maar wordt er wel een appel op de samenleving gedaan en gaat het ook nog over sociale idealen, of wordt er alleen over het lijntje naar God en mede-

christenen gepraat? Die eenzijdigheid is er inderdaad, maar eerlijk gezegd: ik snap de noodzaak daarvan wel. Toen Israël een puinhoop was, vluchtte Elia naar Horeb, naar de basis. Hij ging om God alleen te horen. En die ruimte kreeg hij, zij het dat hij daarna ook de politiek weer in moest. Wat zijn opvolger Elisa pas uitgevoerd heeft. Ook wij zitten, in kerk en land, in een geestelijke crisis. En dat je je dan eerst eens op God en zijn genade concentreert, lijkt mij heel wijs. Om dan veel nadruk op sociale idealen te leggen, is misschien even een brug te ver. Wel te verstaan: ik hoop, dat het er gauw weer van komt, want het hoort er wel bij. Maar à la.

In het slop

De laatste kanttekening van Mink de Vries vind ik het meeste hout snijden: als de activiteiten alleen maar het karakter krijgen van het bevestigen van de eigen groep, dan raakt de hoofddoelstelling (het uitdragen van het evangelie) in het slop. En wat zou dat intens zonde zijn, letterlijk, terwijl er juist nieuwe mogelijkheden komen. Voor veel jongeren is het evangelie zó ver weg, dat ze er niet eens fel tegen zijn, maar het "best interessant" vinden. Dat is nog geen bekering, maar wel een kans... Succesvolle evenementen – ze kunnen makkelijk "christelijk amusement" worden. Ik weet dat de organisatoren die zorg zelf ook kennen. De bijdrage in *Trouw* is daar een uiting van. Ik hoop dat er veel gebed is voor degenen die met deze bezinning bezig zijn. Dan mogen we nog meer zegen dan succes verwachten.

Veertiendaagse uitgave van de
gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
A. Hartkamp
Drs. P.J. van Kampen
J.J. Lakerveld
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 0513-653620
Telefax: 0513-653632.

**Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de
week voorafgaande aan de week waarin
Opbouw zal verschijnen, bij de redactie
binnen te zijn.**

Kerknieuws/Onder andere(n)

A. Hartkamp,
Groenord 92,
2401 AG Alphen aan den Rijn.
Telef./telefax 0172-445872.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 0180-320205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min.
f 25,- contributie op bovenstaand
gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van
abonnementen uitsluitend bij de
administratie. Abonnementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts per 31
december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot
15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 68,- per jaar of f 38,- per half jaar.
Voor studenten f 34,- per jaar.
Buitenland f 112,- per jaar of f 124,- per
luchtpost. Chequekosten buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 68 ct. per mm. bij 45 mm. breed
(excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30
uur, anderhalve week vóór
verschijningsdatum. Familieberichten
uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor
verschijning. Advertenties en
familieberichten rechtstreeks naar Nedag,
t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 0342-410760, fax 0342-492542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Opbouw wordt gedrukt op
gerecycled papier.

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van
iedereen, die niet op de gebruikelijke
manier kan lezen, uitgegeven op
geluidscassette en/of in braille
of grootletter. Informatie en opgave:
CBB, Christelijke Bibliotheek voor
Blinden en Slechthzienden, Postbus 131,
3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

ISSN 0030-3356

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van
meer dan plaatselijk belang.

Opgave: telefoon 0513-653620; tele-
fax: 0513-653632; E-mail:
kmuller@epsilon.nl

- 6 september Ontmoetingsdag van het
Gereformeerd Appèl te
Zwolle
- 2 oktober Vrouwencontactdag in de
Nieuwe Buitensociëteit,
Stationsplein 1, te
Zwolle; info voor stands:
038-4531945
- 25 oktober Centrale Diaconale Con-
ferentie te Apeldoorn;
onderwerp: Kerk en
gevangenen
- 8 november Zendingsnajaarsvergade-
ring Leerdam
- 12 november Najaarsvergadering St.
Emeritaatsvoorziening
(SEV) te Utrecht; 19.30
uur; info: 0341-553694
- 7 maart '98 Opening Landelijke Ver-
gadering 1998
- 18 april Landelijke Ontmoetings-
dag te Barneveld; info en
stands: J.A.D. Schenkel,
038-3320128

Ontvangen boeken

Jan & Gerry Visser,
Wat betekent dat woord?
*Ruim 50 begrippen uit de Bijbel voor
kinderen uitgelegd.*

72 blz.; f 13,90
ISBN 9029710551
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Meint R. van den Berg,
De twee getuigen
Roman
222 blz., f 29,90
ISBN 9029714719
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

John Stott,
Psalmen voor het hart
127 blz., f 24,95
ISBN 9050306837
Uitg. Barnabas, Heerenveen

Prof.dr.J.W. Maris e.a.,
Opdat zij allen een zijn;
*Geestelijke groei en de eenheid van de
kerk*
95 blz., f 17,90
ISBN 9055601047
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Opbouw-regiocorrespondenten

Regio Amsterdam-Haarlem: J. Koster, Corn. Dirkszlaan 133,
1141 XZ Monnikendam,
tel. 0299-651882

Regio Den Haag: A. Hartkamp, Groenord 92,
2401 AG Alphen aan den Rijn,
tel. 0172-445872

Regio Noord-Nederland: E. Kole-Mollema, Kemphaanstraat 33,
8446 GS Heerenveen,
tel. 0513-624478

Regio Utrecht: F. Vonk, Rietland 9, 3621 GZ Breukelen,
tel. 0346-263460

'Ga nu maar wel, Bileam'

God nu kwam tot Bileam 's nachts en zei tot hem: 'Nu die mannen gekomen zijn om u te ontbieden, sta op, ga met hen mee, maar alleen het woord, dat Ik tot u spreken zal, zult u volbrengen.'
(Numeri 22:20)

G. van Dijk, Gorinchem

'Nee heren', had Bileam eerder gezegd, 'ik ga niet mee om Israël te vervloeken; de HERE heeft het geweigerd...' Maar als Balaks gezanten opnieuw komen, met nóg meer geld, probeert Bileam het gewoon nog een keer. Opvallend genoeg mag het nu wél. Is God wispel-turig? Toegeeflijk? Of zit er wat anders achter?

Waarzegger of profeet?

Wat was die Bileam eigenlijk voor een figuur? Een heidense waarzegger? Dat zou je wel zeggen als je let op zijn geldzucht, zijn afkomst en de manier waarop hij de HERE probeert te beïnvloeden. Aan de andere kant lijkt hij wel een betrouwbare profeet. Hij heeft contact met de God van Israël; noemt Hem 'mijn God' (Num. 22:18) en hij hamert er steeds maar weer op dat hij Gods bevel niet kan overtreden. Een tweeslachtig figuur, die Bileam. Ergens tussen Israël en de heidenen in. Half waarzegger, half profeet. Ergens tussen God en Balak in. God, die Israël zegent. Balak, de koning van Moab, die Israël wil vervloeken.

Wat God doet

Wat Bileam doet, is ook niet zo heel belangrijk. Het is in de Bileam-geschiedenis veel mooier om te zien wat God doet. Dat is trouwens een vuistregel bij bijbellezen: vooral letten op wat God doet, en niet te veel op wat mensen doen. Neem Jezus' kruisiging. Als je dan alleen let op wat *mensen* doen, word je niet echt blij. Let vooral op wat *God* op Golgotha heeft gedaan. Zo ook hier, in de geschiedenis van Bileam. Let eens op wat God hier doet. Hij is het die zijn volk beschermt tegen een duivelse, occulte poging om door middel van waarzeggerij de HERE los te weken van zijn volk.

Vlak vóór de intocht

Israël is door de HERE God uit Egypte

geleid. Bevrijd om zijn volk te zijn. De boze heeft op vele manieren geprobeerd om scheiding te maken tussen God en Israël, maar dat is niet gelukt. Door alles heen hebben ze geleerd dat Hij hun Herder is en voor hen de strijd voert. Hij zal ze zeker in het beloofde land brengen.

De geweldige uittocht en de doortocht zijn geweest, nu alleen de intocht nog. Zojuist – in hoofdstuk 21 – heeft God volken voor hen uit weggedreven. Niets staat hen nu meer in de weg om het land in bezit te nemen. Ze liggen – dat is veelzeggend – 'tegenover Jericho' (Num. 22:1).

Juist nu onderneemt de satan nog een poging. Hij wil alsnog verhinderen dat Israël het beloofde land binnentrekt, en hij brengt zwaarder geschat in stelling. Via Balak, de koning van Moab. Een occulte poging: misschien is de HERE door bezwering te manipuleren. Als Bileam, de 'waarzegger', nou eens de HERE zo ver kan krijgen dat Hij dat volk loslaat.

Want dat is overduidelijk: dat volk is zo machtig dankzij zijn God. Als een tondeuse hebben ze de omgeving van Moab afgeschoren (Num. 22:4). Alles wordt door hen onder de voet gelopen. Machtige koningen moeten het onderspit delven.

Is dat niet slim van Balak? Nee, eerder een wanhoopswaard van een zenuwachtige koning. Hij *moet* wel iets doen. Het is zijn laatste redmiddel.

Vervloeken: manipuleren

'Vervloeken' was in die tijd heel gewoon. Zeker vlak voor een grote strijd. De vijand werd immers geholpen door zijn god. Als je nou die god eens zo ver kon krijgen dat hij zijn zeugnende handen van zijn volk (= jouw vijand) af zou houden, dan was succes verzekerd.

Offers waren daarvoor een goed middel. Daarmee kon je een god omkopen, manipuleren, om te zegenen of te vloeken. Herkenbaar, denk ik. Hoeveel mensen laten zich vandaag niet omkopen om zonder verdere aanleiding een

ander te beschadigen. Huurmoordenaars of minder erg. Met geld kan alles. Zo omkoopbaar zijn afgoden nu ook.

God is anders

Balak denkt met de HERE God net zo te kunnen doen als met alle andere 'goden'. Bileam moet maar komen. 'Vervloek mij dat volk'. Alsof dat zo maar gaat. Voor het geld hoeft hij het niet te laten. Balak heeft er *alles* voor over.

De eerste keer zegt God duidelijk: 'Nee! Je zult dat volk niet vervloeken, want het is *gezegend*!' De God van Israël kun je niet omkopen. Heeft Hij gezegend, dan blijft Hij zegenen. Israël hoort bij Hem.

Wanneer God de tweede keer zegt: 'Ga nu maar wel, Bileam' dan is het niet zo, dat Hij bij nader inzien Israël toch wel wil vervloeken. Ook is het niet zo, dat de HERE zwicht, om Bileam deze miljoenen-order te gunnen. Nee, Hij gebruikt Bileam om aan Balak en aan alle volken te laten zien dat Israël gezegend is.

Doet God nu niet gevaarlijk? Jazeker. Daarom krijgt Bileam ook een ernstige waarschuwing mee: 'Alleen wat Ik u zeg...' God laat deze waarzegger op pad gaan, want Hij is heus niet bang voor de duivel. God mijdt het strijdtoneel niet. Dat is een bemoediging ook voor onze tijd, nu de satan opnieuw occulte pogingen onderneemt om scheiding te maken tussen God en zijn kinderen. De HERE laat zien dat Hij sterker is. Dat zijn zegen sterker is dan satans vloekpogingen. Waarschijnlijk hebben de Israëlieten niks gemerkt van wat er zich allemaal afspeelde (vgl. Num. 23:13). Maar God springt in de bres. Zo heeft Hij in het kruis van Golgotha al zijn arm om je heen gelegd, toen jij nog van niks wist. In zijn armen ben je veilig.

De Heer is mijn Herder
Hij redt mij uit nood.

De vloek houdt Hij tegen
en zo geeft Hij zegen.
Hij geeft mij niet over
aan duivel of dood.

Navolging (4)

F.Gerkema, Groningen

Lezend in de evangeliën kun je je verwonderen over het effect van Jezus' woorden. Een simpel 'volg mij' bewerkt een heilzame ommekeer in het leven van de tollenaar Mattheüs – indrukwekkend beschreven in maar een paar zinnen (Mattheüs 9:9-13). Het krijgt nog een dimensie extra als je bedenkt hoe onvoorwaardelijk Jezus zich eerder over de navolging heeft uitgelaten (Mattheüs 8:19-22). En dan moet het diepste woord over de navolging nog komen: "Indien iemand achter Mij wil komen, hij verloochene zichzelf en neme zijn kruis op en volge Mij" (Mattheüs 16:24).

Christus voor ons

In het licht van zulke momenten uit het evangelie lijkt mijn vraag van twee weken terug – of 'navolging' niet te weinig is, als het gaat om onze verhouding met Christus – bijna ongepast. Maar ik dacht bij die vraag aan de kritiek, die op het beroemde boekje 'De navolging van Christus' is geleverd, ook van protestantse zijde¹. Het belangrijkste punt van kritiek is, dat Thomas à Kempis het lijden van Christus zet in het kader van de navolging en uit die setting eigenlijk maar zelden weghkomt.

Dat is in het Nieuwe Testament wel anders. Petrus b.v. roept in zijn brief degenen die lijden ook op tot navolging van de Heer, maar tegelijk laat hij merken dat navolgen niet het één en het al is (1 Petrus 2:21-25). Het scherpst komt dat uit in vers 24, waar Petrus over Christus schrijft: "die zelf onze zonden in zijn lichaam op het hout heeft gebracht". Van daaruit vallen je ook andere details op, waarin het onnavolgbare van onze Heer uitkomt, zoals "die geen zonde gedaan heeft en in wiens mond geen bedrog is gevonden".

En dan heb ik het nog niet eens gehad over Paulus en de brief aan de Hebreeënen. Daar is het motief van

Christus' sterven, met zijn directe heilseffect voor wie gelooft, een zeer centraal gegeven (o.a. Romeinen 5:15-17; 2 Corinthe 5:21; Galaten 3:13; 4:4,5; Hebreeënen 2:9,10; 9:11vv).

Te weinig?

In het beroemde geschrift van Thomas à Kempis is het echt zoeken naar dit centrale in Jezus' lijden en sterven. Toch is daarmee niet alles gezegd. Want Thomas à Kempis heeft meer boeken geschreven dan alleen 'de navolging'². En verder is er ook wel opgemerkt, dat je in een stichtelijk bedoeld boekwerkje een zekere beperktheid of eenzijdigheid mag verwachten. In ieder geval is 'De navolging' niet geschreven als een geloofsleer, met een zo volledig mogelijke weergave van de christelijke boodschap. Dat lijken me gepaste kanttekeningen, waarmee het tekort niet is weggewerkt, maar wel enigszins gerelativeerd.

Vaak krijg ik trouwens de indruk, dat Thomas à Kempis in 'De navolging' stilzwijgend van dat centrale in Christus' sterven is uitgegaan. Zodat dit geschrift misschien beter te vergelijken is met Paulus' beschrijving van het leven uit de verzoening. Opmerkelijk is wel, dat Thomas soms verbindings-elementen uit de boodschap van Paulus heeft laten liggen, die hij m.i. heel goed had kunnen gebruiken in het kader van de navolging van Christus. Ik denk dan aan de paulinische opzet van de vermanende gedeeltes van de brieven, uitgaande van Christus' dood en opstanding – "Indien u dan met Christus afgestorven/opgewekt bent ..." (Col 2:20-3:6). Zo zal er nog wel meer zijn, waarbij je kunt afvragen waarom dat in 'De navolging' maar zo summier aan de orde is gekomen. Maar genoeg hierover en mijn vraag uit het begin laat ik verder voor wat het is.

Komt tot Mij

Ik ga voor de rest van het artikel naar het meest roomse deel van 'De navolging', getiteld 'Godvruchtige aansporing tot de Heilige Communie'³. Dat is vooral omdat in dit deel het accent verschoven is van de navolging naar ontmoeting of zelfs vereniging met Christus. Dat levert een andere

invalshoek op, die m.i. genoeg boeiends te zien geeft om er een artikel aan te wijden.

Ik begin met één van de meest uitnodigende woorden van onze Heer, die ik ook al betrok in het derde artikel: "Komt allen tot Mij, die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven" (Mattheüs 11:28). Dit 28e vers gaat aan het hoofd van een vijftal teksten, waarmee het vierde traktaat opent⁴. Het brengt je direct al in de sfeer, die eigen is aan dit laatste deel van 'De navolging', met het accent op ontmoeting en vereniging met Christus.

Schroom en verlangen

Vervolgens treft je als nederlands gereformeerde de schroom om de ontmoeting met Christus – verborgen in de gave van brood en wijn – aan te gaan. Je proeft de terughoudendheid, als je Thomas hoort zeggen: "Maar wie ben ik dan, Heer, dat ik mij zou vermeten tot U te naderen? De hemelen der hemelen kunnen U niet bevatten (vgl. 1 Koningen 8:27) en nu zegt Gij: Komt tot Mij" (IV.1.11,12)⁵. Toch is het verlangen naar die ontmoeting uiteindelijk sterker dan de schroom, zoals blijkt uit een ander fragment: "Ik verlang U nu godvruchtig en eerbiedig te ontvangen; ik wil U in mijn huis binnenleiden, opdat ik met Zacheüs verdienen mag door U gezegend en onder de zonen van Abraham gerekend te worden" (IV.3.4)⁶.

Misschien is het u opgevallen, dat hier de rol van gast en gastheer is verwisseld. Jezus 'komt tot Mij' weerklinkt hier uit menselijke mond, in kleine letters geschreven (vgl. Gez 51, Gez 117:1; Openbaring 3:20). Die afwisseling is er steeds in het vierde traktaat, wat m.i. de notie van ontmoeting en vereniging versterkt. Kortom, Jezus wordt in Thomas' geschrift over de communie getekend als degene, die verblijft of zelfs inwoning zoekt bij mensen van vlees en bloed (vgl. Galaten 2:20; Colossenzen 3:15,16).

Offer van Christus

Je vindt deze gedachte van ontmoeting tussen Christus en de gelovige terug tot in het hart van de communie. Van de kant van Christus bezien, kom je dan wel bij de in onze ogen typisch

roomse gedachte, 'dat Christus op vele plaatsen wordt geofferd'. Al deel ik die massieve visie op het avondmaal niet, aan het mooie van de katholieke intentie bij Thomas à Kempis wil ik niet voorbijgaan. Hij zegt namelijk: "de genade en liefde van God tegenover de mens moet namelijk des te ruimer blijken, naargelang de Heilige Communie wijder over de wereld verbreid is" (IV.1.45). Wat Thomas à Kempis beweegt komt hier duidelijk uit: hij heeft het verlangen, dat het heil van het offer van Christus het leven van iedere gelovige persoonlijk zal bereiken! Waar ook ter wereld! Opmerkelijk is wel, dat Thomas, vanwege de onverschilligheid van velen in het viëren van de communie, even tevoren verzucht: "Want als dit allerheiligst Sacrament maar op één plaats zou worden opgedragen en maar door één priester in de hele wereld zou worden geconsacreerd, hoe hevig zouden dan de mensen verlangen naar die plaats en naar die priester van God, om de goddelijke geheimen opgedragen te zien" (IV.1.44). Dit verlangen brengt je toch in de buurt van het eenmalige offer van onze Heer, waarmee Hij eens voor goed verzoening bracht, zou je zeggen. Maar misschien is dit te inhalig gereformeerd gedacht.

Ons offer

In de communie is het niet alleen Christus, die zich als offer geeft. Ook wij, zo zegt Thomas, hebben onszelf te offeren aan God (vgl. Romeinen 12:1). Vooral het achtste hoofdstuk gaat over deze thematiek: "Bied uzelf aan Mij aan en geef u geheel en al voor God: dan zal uw offer aange-naam zijn. Gij weet, Ik heb Mij geheel en al aan de Vader geofferd voor u; Ik heb ook geheel mijn Lichaam en geheel mijn Bloed tot spijs gegeven, opdat Ik geheel en al van u zou zijn en gij van Mij, altijd door" (IV.8.5,6).

Een hoofdstuk verder krijgt dit offer van menselijke kant weer een ander karakter, als Thomas het toespist op onze zonden: "Heer al mijn zonden en misslagen ik offer ze op uw altaar van verzoening, opdat Gij ze alle te zamen moogt verbranden en verteren door het vuur van uw liefde" (IV.9.5). Maar ook al is Thomas' spreken over het offer van menselijke kant niet eenduidig, duidelijk is wel dat je zelfs in het hart van de communie dat 'over en weer' vindt – een offer van twee kanten – met als doel, dat het op Christus' initiatief ook werkelijk tot een

ontmoeting tussen God en mens komt.

Dit motief van ontmoeting en vereniging is zo kenmerkend voor dit vierde hoofdstuk, dat Thomas à Kempis soms zelfs spreekt van een 'geestelijke communie' met Christus, die niet aan ambt en sacrament gebonden is. Zoals uit het nu volgende citaat blijkt: "Want ieder godvruchtig mens kan iedere dag en op ieder uur met geestelijke vrucht en door niets belemmerd opgaan tot de geestelijke Communie met Christus ... want hij communiceert op geestelijke wijze en wordt onzichtbaar verkwikt, zo dikwijls hij het geheim van Christus' menswording overweegt en in liefde tot Hem ontvlamt" (IV.10.23/24).

Hij die 'is'

Deze sfeer van de ontmoeting met Christus kleurt natuurlijk ook de wijze, waarop Thomas over de navolging spreekt. Navolging is bij Thomas à Kempis zeker niet, dat je – met Jezus als het grote voorbeeld – aan jezelf wordt overgelaten, om al ploeterend de lange weg van Jezus' voetspoor te gaan. Ook in de eerste drie traktaten valt op, dat de Heer in de navolging nabij is. Thomas spreekt veelvuldig over de hulp en de vertroosting van Christus en over de genade van God, die je proeft in heel zijn geschrift, ook als het gaat over de menselijke verdienste. Zo kom je al lezend in 'De navolging' onder de indruk van Gods aanwezigheid, die in Christus zo tegenwoordig en zo tastbaar is geworden.

Daarmee doet Thomas à Kempis recht aan Jezus (verborgen) aanwezigheid, die hij zelf bij zijn afscheid beloofde: "Zie ik ben met u al de dagen tot aan de voleinding van de wereld" (Mattheüs 28:20). Het is bij Thomas à Kempis echt 'Hij die is, was en komt'.

Zoals gezegd, in het vierde traktaat vind je dat toegespitst op de communie. Daar is Christus werkelijk 'Hij die is' in brood en wijn.

Misschien dat daarmee vergeleken onze avondmaalsviering meer in het teken staat van 'Hij die was' dan van 'Hij die is'. Zodat we bij brood en wijn meer onze verzoende schuld voor ogen krijgen, dan de Heer, die ons hier en nu in de beide tekenen wil ontmoeten. Niet dat dat laatste bij ons ontbreekt, maar Thomas à Kempis benadrukt Christus' aanwezigheid in het hier en nu van de communie toch krachtiger.

Vandaaruit kun je de vraag uitbreiden over de volle breedte van ons kerkelijk en persoonlijk leven. Hoe is het daar? Misschien ook meer 'Hij die was', terwijl openheid voor Christus tegenwoordigheid in het hier en nu in het theoretische blijft steken?

Goede vrijdag en kerst

Tot nu toe heb ik het vooral gehad over het verband dat Thomas legt tussen communie en offer. Verrassend vond ik, dat Thomas à Kempis de communie minstens zo vaak in verband brengt met Christus' *komst* in de wereld. Over de gave van brood en wijn valt – om zo te zeggen – de ene keer het licht van kerst en dan weer dat van goede vrijdag.

De belichting vanuit Christus' *komst* in de wereld kwam u al tegen, toen het ging over de 'geestelijke communie'. In het nu volgende citaat noemt Thomas zowel de menswording als het lijden en sterven van onze Heer: "Zo groot, zo nieuw en heerlijk moet het u lijken, wanneer gij de Mis opdraagt of bijwoont, alsof op diezelfde dag Christus voor het eerst in de schoot van de Maagd was neergedaald en mens geworden, of aan het kruis hing en voor het heil van de mensen leed en stierf" (IV.2.28). Kerst en goede vrijdag in één adem!

Hier en op menige andere plaats verbindt Thomas dus de communie met Jezus' *komst* in de wereld en met al die keren dat Hij zelf heeft gezegd 'Ik ben gekomen'. De betekenis zal duidelijk zijn: zoals Christus is gekomen om Zacheüs en al die anderen te ontmoeten en te redden, zo zoekt Hij – verhuld in het geschenk van brood en wijn – de heilzame vereniging met wie gelooft.

Jezus' heilzame weg

Door zo de communie niet alleen met Jezus' sterven, maar ook met zijn *komst* in de wereld te verbinden brengt Thomas à Kempis de volle breedte van het evangelie in beeld. Héél Jezus' weg door de wereld heeft heil teweeg gebracht! Niet alleen zijn lijden en sterven, maar ook zijn spreken en zijn wonderen. Petrus kun je horen zeggen: "U hebt woorden van eeuwig leven" (Johannes 6:68). Jezus zegt bij Zacheüs: "Heden is aan dit huis redding geschonken" (Lucas 19:9). Mattheüs haalt bij Jezus' genezend werk de profeet Jesaja aan: "Hij heeft onze zwakheden op zich genomen en onze ziekten heeft Hij gedragen". Of denk aan het begin van het evangelie, waar je hoort 'dat de Zoon

des mensen de macht heeft om op aarde de zonden te vergeven' (Marcus 2:10). Even zoveel keren wordt Gods heil in Jezus zichtbaar op aarde.

Jezus' rondgang door Galilea en Judea is daarmee meer dan een verplichte aanloop naar het lijden. Vanaf zijn eerste optreden kwam de Heer met zijn heil onder de mensen! Al is Jezus' lijden en sterven wel het laatste en beslissende woord, waar een ongekende heilswerking vanuit gaat. Dat beaamt ik graag met Paulus en de andere apostelen, die juist dat laatste als het meest centrale van Jezus' heilsweg hebben beklemd. Terugkomend bij Thomas à Kempis geloof ik dat ook hij op dat laatste 'ja en amen' zou hebben gezegd. Overtuig uzelf, als ik deze kloosterling uit de vijftiende eeuw het laatste woord geef: "Loof, getrouwe ziel, uw Verlosser, die u verlost heeft uit de hand van de eeuwige dood door het lijden van zijn gezegend kruis. Aan wie geen gepaste dank te brengen is, ook al zou het u mogelijk zijn duizendmaal voor Hem te sterven en gekruisigd te worden".

Noten:

1. O.a. aan het begin van deze eeuw door dr. Is van Dijk, die zelf ook een vertaling van 'De navolging' verzorgde. Zijn kritische kanttekeningen zijn te vinden in het in 1906 verschenen boekje 'De imitatie van Thomas à Kempis', p.45-63.

2. In de afgelopen eeuwen was het eigenlijk steeds zo, dat wie 'Thomas à Kempis' zei ook in één adem 'De navolging' noemde. Ik las buiten 'De navolging' nog het kleine meditatieve werkje 'Hofje van Rozen' in een uitgave uit 1907. Ik was wel de eerste, die na 90 jaar het exemplaar van de bibliotheek in Groningen opensloeg en dat is wel tekenend voor de bekendheid van het overige werk van Thomas à Kempis. Belangrijker is dat je in 'Hofje van Rozen' iets vaker uitspraken over het verzoeningswerk van Christus vindt. B.v. "Wij allen zijn Christus' ledematen, herboren in het doopsel door de genade des heiligen Geestes, door het lijden van Christus vrijgekocht, door het bloed van Christus gereinigd, door het lichaam van Christus verkwikt, door de woorden van Christus onderricht, door de wonderen van Christus bevestigd, door de voorbeelden van Christus gesticht" (hoofdstuk 15).

3. Ik vond het aardig om te lezen dat 'De navolging' van Thomas à Kempis in de voorbije eeuwen ook zijn 'gereformeerde' bewerkingen heeft gekend. Het resultaat van zo'n bewerking was een 'navolging', die op tal van vaak kleine punten was gezuiverd van (hinderlijke)

paapse elementen. Maar deze 'subtiële' censuur was niet opgewassen tegen het vierde traktaat 'Godvruchtige aansporing tot de Heilige Communie', zodat dat deeltje in de uitgaven van protestantse zijde gewoonlijk werd weggelaten. Zie over dit punt verder: C.Graafland, *De invloed van de Moderne Devotie in de Nadere Reformatie*, p.53; in: P.Bange, *De doorwerking van de Moderne Devotie*; Hilversum, 1988.

4. Naast Mattheüs 11:28 worden nog vier teksten genoemd in de opening van het vierde traktaat, te weten: "Wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt blijft in Mij en Ik in Hem" (Johannes 6:56); "Het brood dat Ik zal geven is mijn vlees voor het leven van de wereld" (Johannes 6:52); "Neemt en eet: dit is mijn lichaam, dat voor u zal worden overgeleverd: doet dit tot mijn gedachtenis" (Lucas 22:19; 1 Corinthe 11:24); "De woorden die Ik tot u heb gesproken, zijn geest en leven" (Johannes 6:64).

5. De nummering heeft betrekking op het traktaat, het hoofdstuk en het vers, waar betreffende uitspraak te vinden is. Ongelukkigterwils stuurde ik u direct bij de eerste twee verwijzingen in het eerste artikel al naar het verkeerde traktaat. De uitspraken over 'kloostercel' en 'meditatieve rust' zijn niet te vinden in het tweede, maar in het eerste traktaat: I.20.27 en I.20.29. Alle andere verwijzingen uit de (inmiddels) vier artikelen heb ik nogmaals gecontroleerd en correct bevonden.

6. De verwijzing naar Zacheüs is treffend, want de tollenaar mag dan de gastheer zijn, het is wel helemaal op initiatief van Jezus zelf. En Zacheüs zoekt weliswaar Jezus te zien, maar aan het eind van de pericope blijkt zijn zoeken toch ingebed te zijn in het zoeken van de Heer zelf.

7. Thomas à Kempis, *Hofje van Rozen*, hoofdstuk 18. Veel vaker putte ik uit zijn meest bekende boek 'De navolging van Christus' in een uitgave van Kok Kampen, die voor f 49,50 in uw bezit kan komen.

Kruimpels van de tafel

Volg Mij

Petrus was een erg impulsieve figuur. Dat blijkt bijvoorbeeld hieruit, dat hij twee keer uit de vissersboot stapte om Jezus tegemoet te gaan. Nog voordat een gedachte zich bij hem uitgekristalliseerd had, was hij al bezig het te doen. Dan trok hij zijn jas al aan en ging hij op stap.

Dat ben je altijd gewoon geweest, zegt Jezus tot hem (Joh. 21:18,19). Je omgordde jezelf, trok zelf je jas aan en ging op stap. Niemand dirigeerde je. Je ging waarheen jij wilde en deed wat jij wilde. Maar er komt een tijd waarin dat niet meer het geval zal zijn. Dan zul je je jas niet meer zelf aantrekken op het moment dat jij wilt. Dan zul je niet meer spontaan je kleed aan kunnen schieten en overboord plonsen het water in. Dan zijn er anderen die bepalen wat er met je gebeuren gaat. Zij zullen je omgorden op een moment waarop zij het willen. Dan ben je niet meer vrij te gaan waar jij wilt, maar zullen zij bepalen waar je heen gaat. Zij zullen je leiden en je brengen waar je niet wilt.

Als zoiets aan u verteld werd, zou u dat dan op prijs stellen? Zou het niet veel beter voor Petrus geweest zijn als Christus het verzuwegen had. Waarom zegt Christus nu zoiets? Neemt dat niet alle rust en vrede weg?

Nee, want Christus zegt ook tot Petrus: volg Mij. Wat hem zal overkomen, gebeurt in het voetspoor van Jezus. En als je Jezus volgt, zit je goed, wat er verder ook met je gebeurt. Jezus volgen kun je ook nog als mensen je brengen waar je niet wilt, als je gemanipuleerd en gedirigeerd wordt en zelf niet meer bepalen kunt wanneer je je jas zult aantrekken en waar je heen zult gaan. In de navolging van Christus kan niets je van Hem scheiden en kun je de toekomst tegemoet gaan met open vizier, zonder kalmeringstabletten en nuchter.

M.R. van den Berg, Groningen

Kinderen en de kerkdienst (2)

H. Algra, Den Helder

In het vorige nummer van 'Opbouw' werd ingegaan op een bijdrage van de heer A.C. Breen in het Nederlands Dagblad (10 juli 1997). De heer Breen maakte bezwaar tegen (aparte) kindernevendiensten. Hij toonde zich optimistisch ten opzichte van de vraag of de Gereformeerde kerkdiensten geschikt zijn voor kinderen. De vraag werd gesteld of 'onze' kerkdiensten inderdaad zo geschikt zijn voor kinderen.

Op dat punt ben ik minder optimistisch dan de heer Breen. Predikanten zijn niet opgeleid om speciaal aandacht te besteden aan de kinderen (dat valt hen ook niet te verwijten; we moeten predikanten op dit punt ook niet overvragen). Ook de vorm van de eredienst en de bouw van het kerkgebouw maken het didactisch gezien moeilijk om kinderen te bereiken.

Kijken en doen

Het voorgaande wil niet zeggen dat de situatie hopeloos is. Kinderen en jongeren kunnen wel degelijk bereikt worden. Wel moet er gezocht worden naar goede vormen om ook die jonge gemeenteleden te bereiken. De tijdsduren zijn immers veranderd. Kinderen ontmoeten weinig 'gelijkgezinden' meer. Daarnaast leven we minder dan vroe-

ger in een luistercultuur. Jongeren in deze tijd zijn ingesteld op het *kijken* en op het *doen*. Luisteren lukt vaak maar gedurende korte tijd en voorzover het van belang is voor het persoonlijk leven. Vanwege deze omslag in de cultuur is een bezinning op de vorm van de kerkdienst op zijn plaats.

In de kerkdienst of daarbuiten?

Horen de kinderen nu in de kerkdienst, of mogen ze ook 'elders de kerkdienst voortzetten'? Felle discussies tijdens gemeente-avonden, massieve argumentaties, emotionele reacties. Mogelijk ook verspilde tijd en energie. Want: waar gaat het nu eigenlijk om?

De heer Breen is duidelijk in zijn antwoord. Op grond van principiële argumenten zegt hij: kinderen horen erbij. Hij begint met een principiële stellingname en kleurt daarna de praktijk in. Het valt allemaal wel mee; kleine potjes hebben ook oren. Bij die praktijk stel ik mijn vragen. Valt het allemaal wel mee?

Het is in onze kerken niet ongebruikelijk dat de predikant tijdens de kerk-

De vorm is van belang, maar het gaat om de Inhoud

diensten gericht aandacht geeft aan de kinderen. Ik ben daar dankbaar voor. Ook verstandelijk gehandicapten kunnen daardoor gemakkelijker een plaatsje krijgen binnen de dienst.

Bovendien: soms begrijpen de ouders de preek ook beter *dankzij* die voorbeelden voor de kinderen.... En tenslotte: deze kerkdiensten zijn ook laagdrempeliger 'voor hen die buiten staan'.

Is de kindernevendienst dan nog wel nodig? Die vraag kan niet met een eenduidig 'ja' of 'nee' worden beantwoord. Aan de ene kant vind ik het jammer als kinderen de kerkdienst verlaten; ik zie het als een *verarming* van de kerkdienst. Aan de andere kant blijkt toch vaak dat kinderen meer opsteken van het Evangelie tijdens de *bijbelklas* dan tijdens de kerkdienst. De groep is daar kleiner, de afstand eveneens, de bijbelvertelling is aangepast. Tegengestelde gevoelens dus. Maar wat is de kernvraag in deze discussie? Het gaat erom: hoe betrekken we onze jonge kinderen bij datgene wat we zelf als belangrijkste zien in ons leven?

Nooit meer in de kerk?

De heer Breen is bang dat kinderen die kindernevendiensten bezoeken op termijn geruisloos de kerk zullen verlaten. Ze wennen immers niet meer aan de gewone kerkdienst? Dit is niet helemaal ondenkbaar. Er zijn kerken waar kinderen en jongeren tot (minstens) 16 jaar al na 5 minuten de kerkdienst verlaten. Op die manier wennen ze inderdaad niet aan de 'gewone' kerkdienst. Die kant moeten we dus niet uit. Kindernevendiensten moeten mijns inziens beperkt worden tot de jonge kinderen (tot 8 jaar?). Voor oudere kinderen is de kinderclub na de kerkdienst of aangepaste catechese een vorm van aanvulling op de kerkdienst.

Het is ook van belang dat kinderen van alle leeftijden een deel van de kerkdienst meemaken. De bijbelklas moet beperkt worden tot een zo kort mogelijk gedeelte van de dienst (de preek). Op die manier wennen de kinderen toch aan het ritme van de dienst en de iets oudere kinderen gaan *naar de goede gewoonte van de ouders* gewoon mee naar de kerk.

Sluiten we de kinderen uit?

In de visie van de heer Breen worden kinderen door het houden van een kindernevendienst uitgesloten. Spreekt hij hier uit ervaring? Heeft hij een aantal kerkdiensten bijgewoond waarop hij

Dan duurt het niet zo lang

De predikant stelde tijdens de preek vragen aan kinderen. Hij liep heen en weer, voor in de kerkzaal. Ook gebruikte hij levendige voorbeelden om zijn preek te illustreren. Na afloop van de kerkdienst was er koffie drinken. Een moeder die als gast met haar gezin aanwezig was zei: „Ik dacht dat ik in een verkeerde kerk terecht was gekomen. Ik herkende het helemaal niet. Wat gaat dat hier anders dan in onze kerk. De liederen waren ook anders; u zingt hier uit het Liedboek, wij hebben een eigen bundel.” Een gemeentelid vroeg haar: „Maar de preek, kon u zich daar in vinden?” „Ja, dat was echt goed, dat horen we ook in onze kerk. Alleen gaat het hier wel heel anders.” Eén van haar kinderen sprong daar op in. „Ja, dit is nog eens een leuke kerk. Die dominee vraagt tenminste wat. Dan duurt het niet zo lang!” „Ja”, zei de moeder, „voor de kinderen is het toch wel erg goed als het zo kan. Jammer dat dat in onze kerk niet kan. Daar heb je een hoop herrie als je zoiets voor zou stellen.”

zijn conclusie baseert? Voelen de kinderen zich buitengesloten? Dat laatste is zeer de vraag. Door hun vertrek uit de kerkzaal en later de binnenkomst zijn ze in ieder geval nadrukkelijker aanwezig: ze worden gezien en gehoord (al wordt dat niet altijd door iedereen gewaardeerd....). Als ze daarnaast de ruimte krijgen om iets te vertellen, om iets te laten zien, om een lied te zingen: dan horen ze er echt bij. En ook als de predikant of een ander gemeentelid tijdens de kerkdienst aansluit op datgene wat de kinderen gehoord hebben voelen ze zich juist zeer betrokken bij de kerkdienst.

Bezinning

Past de kerkdienst nog wel in deze tijd? Past de dienst wel bij de jonge leden van de gemeente? De vorm die we sinds de Reformatie kennen is niet heilig; een kerkdienst moet passen in de tijd en de situatie. Een bijbelgetrouwe kerkdienst in Rusland ziet er anders uit dan een dienst in het Nqutu-district, een kerkdienst van *De Hoeksteen* kent andere gebruiken dan de 'gemiddelde' kerkdienst in onze kerken. Vreemd is dat niet. Ook Paulus sloot in de vorm van zijn verkondiging aan op de situatie die hij aantrof.

Onze tijd dringt ons tot die bezinning. Nederland wordt weer zendingsland. Misschien moeten onze kerkdiensten ook wel meer gaan lijken op de diensten in de zendingsgebieden.... Eén van de vragen zal daarbij moeten zijn: hoe kunnen we er zorg voor dragen dat onze jonge gemeenteleden zich thuis voelen in de dienst? (dat is ook een vraag die de heer Breen terecht aan de orde stelt). Het kan toch niet zo zijn dat de kinderen in onze samenleving door de onderwijzer, in de krant, via de kinderboeken, op de televisie en in computerspelletjes op hun

niveau worden aangesproken, maar dat we *uitgerekend* in de kerkdienst aan hen voorbij gaan? Dat wat we als het allerbelangrijkste zien in ons leven....

Relaties

Hoe het betrekken van kinderen er concreet uit kan zien? Dat is voldoende stof voor een heel nummer van *Opbouw*; ik ga er hier niet op in. Maar: verwachten we dan niet teveel van de *vorm* van de kerkdienst? Dat risico is inderdaad niet denkbeeldig. De vorm is slechts een middel. Daarnaast zijn er ook andere aspecten rond de dienst die een grote invloed hebben op het gedrag van kinderen.

*Als ouders zich
thuis voelen,
voelen kinderen
zich ook eerder
thuis*

Denk bijvoorbeeld aan de houding van de ouders. „*Daar waar de ouders zich thuis voelen, voelen kinderen zich ook gemakkelijker thuis.*”

Hoe gaan we zelf naar de kerk? Hoe sluiten we thuis aan op de kerkdienst? Hoe besteden we de zondag? Is het een rustdag waar we van genieten of gaat het gewone leven met alles stress op die dag ook gewoon door?

In dit verband kan ook het relationele aspect genoemd worden. Ooit schreef Ds. G. Visser *dat het voor een kind veel belangrijker is dat hij op straat door de dominee bij zijn naam gegroet wordt dan dat hij alles van de preek begrijpt*. Kennen we als volwassenen de jonge gemeenteleden? Spreken we hen even aan na de dienst? Vragen

we hoe het met ze gaat op school? Of hangen ze er maar een beetje bij?

Vorm en inhoud

Eerder in deze bijdragen werd genoemd dat het in de traditioneel-Gereformeerde kerkdiensten niet zo vanzelfsprekend is om gericht aandacht aan de kinderen te besteden. De wijze waarop we de diensten inrichten maakt het in didactisch moeilijk om kinderen *effectief* te benaderen. Mogelijk komt dat verhaal wat al te pessimistisch over. Zo is het niet bedoeld. De verkondiging is niet (nooit!) hopeloos. Naast ons 'werk' is het immers de Heilige Geest die het geloof in ons en in de kinderen werkt? Zoals al werd opgemerkt: de vorm van de kerkdienst moeten we niet overvragen. Daar hangt niet alles van af. Een preek is niet goed omdat er aandacht wordt besteed aan de kinderen. Helaas gebeurt het wel eens dat gemeenteleden wegblijven omdat de dominee apart aandacht besteedt aan de kinderen, terwijl anderen weer de dienst verzuimen omdat de predikant geen aandacht besteedt aan de kinderen. Waar zijn we dan mee bezig? Hebben we dan nog wel door waar het werkelijk om gaat in ons geloof? Het gaat er in de allereerste plaats om dat het Evangelie wordt verkondigd! In sommige kerken wordt af en toe speciaal aandacht besteed aan de kinderen. Is dat dan de goede vorm? Vier keer per jaar een speciale dienst; zijn kinderen in de andere 100 kerkdiensten van het jaar dan niet belangrijk?

De wezenlijke vraag

Nogmaals: blijven de kinderen dan in de kerkdienst, of gaan ze tijdens de preek naar de bijbelklas? Naar mijn mening zijn er onvoldoende zwaarwegende argumenten te noemen om hier met een absoluut 'ja' of met een absoluut 'nee' op te beantwoorden. We mogen dankbaar zijn voor iedereen die de Here ons geeft om alle gemeenteleden naar vermogen te bereiken met het Evangelie. Misschien gebeurt dat tijdens de kerkdienst, misschien moeten we voor jonge kinderen voor een andere vorm kiezen. Waar het om gaat is: hoe kunnen jong en oud groeien in het geloof in de levende Heer? (Of dan iedereen de hele kerkdienst bij moet wonen is dus een afgeleide vraag). Wie met de groei van het geloof in onze Here Jezus bezig is, is met wezenlijke vragen bezig. De vorm is wel van belang, maar uiteindelijk gaat het om de Inhoud....

Dat was een mooie preek

De dominee was al jaren met emeritaat; hij was de 80 al gepasseerd. Hij preekte over Johannes 3 : 16. „Dat is zo'n bekende tekst, daar preekt bijna niemand meer over.” Je merkte aan hem hoe ontroerd de dominee was door de inhoud van deze bijbeltekst. Hij riep oud en jong op om deze tekst „op het hart te binden”.

Na afloop van de kerkdienst kwam Rein naar de dominee toe. Acht jaar oud, boordevol plannen, vaak heel spontaan. Hij zei tegen de dominee: „Dat vond ik een mooie preek! Dankuwel!”

Je hoeft niet jong te zijn en spectaculair te preken om toch jong en oud aan te kunnen spreken....

IFES-Nederland

Cees Griffioen, Amersfoort

IFES-Nederland is een landelijke christelijke studentenvereniging. IFES staat voor de 'International Fellowship of Evangelical Students', een wereldwijde studentengemeenschap waar IFES-Nederland deel van uitmaakt. Nederlands Gereformeerde jongeren die (gaan) studeren krijgen, als zij lid worden van een studentenvereniging, vaak te maken met IFES-Nederland. Studenten krijgen door IFES-Nederland onder meer toerusting op het gebied van bijbelstudie en hoe een getuige van Christus te zijn. In dit artikel een impressie van het werk van IFES-Nederland, een stukje van Gods werk in de (studenten)wereld.

Lid worden van een studentenvereniging?

Als jongeren gaan studeren en lid willen worden van een studentenvereniging zijn er meerdere mogelijkheden. Nederland kent een redelijk breed spectrum van studentenverenigingen. Nederlands Gereformeerde jongeren die gaan studeren worden vaak lid van Ichthus, een evangelische studentenvereniging, van CSFR, een reformatische studentenvereniging of zij worden gastlid van een vrijgemaakte VGS-groep. In steden met alleen Hogere Beroepsopleidingen zijn er de Alpha-groepen waar je lid van kan worden.

Op deze verenigingen is de bijbelkring één van de belangrijkste activiteiten. Met een kleine groep eet je samen, vaak zing je met elkaar om vervolgens bijbelstudie te doen. Met elkaar nadenken over wat de Bijbel je te zeggen heeft. Heel opbouwend en heel gezellig! Verder organiseert de vereniging avonden over bijvoorbeeld geloof, wetenschap en vakbeoefening of een zendingswerker op verlof houdt een bijbelstudie. Natuurlijk is er veel ruimte voor ontmoeting tijdens gezamenlijke maaltijden of ontspanning op weekenden en kampen. Ook is er op een studentenvereniging van alles te doen in commissies waarin je kan leren te organiseren en je ontdekt wat je talenten zijn.

Tempobeurs

Zijn al deze activiteiten, naast de studie nog wel te combineren met een tempobeurs? Natuurlijk is het opdoen van vakkennis het eerste doel van de studietijd, maar er is zoveel meer: vriendschappen opdoen, je breed ontwikkelen, ook buiten je vakgebied, groei van je geloof en je relatie met de Here God. Ook is gebleken dat studenten, lid van een christelijke studentenvereniging, minder snel afhaken. Ouderejaars studiegenoten kunnen je helpen met advies. En als de studie even niet vlot, zijn er vrienden die je verder kunnen helpen en verpieter je niet op een kamer in een vreemde stad. Door lid te worden van een christelijke studentenvereniging heb je echt een goede tijd, waarin je veel leert, veel plezier hebt en waarna je sterker zult staan als christen in de maatschappij.

Eenheid in verscheidenheid

Zoals gezegd kan je lid worden van verschillende christelijke studentenverenigingen met elk hun eigen identiteit en karakter. Het unieke in Nederland is dat deze verschillende studentengroepen, verenigd zijn in de landelijke christelijke studentenvereniging IFES-Nederland, en dat al 38 jaar. In de vijftiger jaren, een tijd dat er nog geen EO, EA of EH was vonden Nederlandse christenstudenten van diverse

pluimage elkaar. In eerste instantie ontmoette men elkaar op buitenlandse conferenties. "Daar werd voor het eerst beleefd dat het christenleven, ook van studenten, aan de basis begint. In een levende omgang met de Heer. In een 'stille tijd' van bijbellezen en bidden, in gemeenschap en getuigenis en dat al het andere, instructie en informatie, een christelijke visie om cultuur, filosofie en noem maar op, van daaruit geijkt moet worden". (citaat prof. J. Klapwijk in de jubileumuitgave IFES-Nederland 1959-1984).

Wat wil IFES-Nederland?

Wat toen gold, geldt nu nog. Een stu-

Heel opbouwend en heel gezellig!

dent omschreef eens kernachtig dat IFES-Nederland staat voor bijbellezen en gebed. Het doel dat IFES-Nederland nastreeft, is dienstbaar te zijn aan het Koninkrijk van God door de kracht van de heilige Geest in de studentenwereld. Om dat te bereiken is het wezenlijk dat in iedere studentenstad de volgende vijf doelstellingen worden nagestreefd: (1) Geestelijke groei (2) Getuigend leven (3) Dienst aan de waarheid (4) Dienst aan de samenleving (5) Dienst aan de zending.

foto: ND/Jaco Klamer

Als organisatie is IFES-Nederland vrij onbekend. Dat komt omdat de genoemde doelstellingen nagestreefd worden *voor en door* studenten. Het werk moet gebeuren in de plaatselijke verenigingen die volledig zelfstandig zijn. Ter ondersteuning van de plaatselijke verenigingen wil IFES-Nederland christenstudenten toerusten voor hun plaats in de studentenwereld en voor hun latere functioneren in de samenleving. Daartoe heeft IFES-Nederland een aantal stafwerkers in dienst.

Stafwerk

De stafwerkers reizen langs de verenigingen om besturen te adviseren, geven lezingen specifiek gericht op studenten, trainen kringleiders en geven toerusting m.b.t. hoe een getuige van Christus te zijn. Verder schrijven zij toerustingsmateriaal, begeleiden commissies en bereiden conferenties voor.

Conferenties

De landelijke conferenties van IFES-Nederland zijn belangrijke ontmoetingsplaatsen voor nederlandse christenstudenten. Jaarlijks is er in september de Kringleiders Instructie Conferentie (KIK), in mei de nationale TOerustings KONferentie (TOKO). Op de TOKO worden allerlei aspecten van het studentenleven vanuit het christelijk geloof benaderd. Onderwerpen als omgaan met elkaar binnen de studentengemeenschap en de bijbelkring, sexualiteit en identiteit, zending, het kennen van de tijd en de manier waarop je evangeliseert kunnen daar besproken worden. Daarnaast wordt op conferenties veel plaats ingeruimd voor ontmoeting, lofprijzing en aanbidding van de Here God en gebed voor het (internationale) studentenwerk. Een student zei over een IFES-conferentie: "Vooral het contact tussen christenen van allerlei achtergrond, dat was echt heel bijzonder. Samen zingen, bidden en nadenken over je plaats als christenstudent in deze tijd met studenten uit een bevindelijk-gereformeerde kerk of een pinkstergemeente. Fantastisch! Het leek wel een voorproefje op de hemel. Juist door deze verscheidenheid ben ik weer de waarde van mijn eigen kerkelijke achtergrond gaan inzien."

Arm van de kerk

IFES-Nederland is een interkerkelijke vereniging en wil niet los staan van de kerken. Integendeel, zij beschouwt

zich als een arm van Christus Kerk in de studentenwereld. De bij IFES-Nederland aangesloten groepen moeten studenten aan om actief mee te doen in de gemeente waar zij lid van zijn. Tevens willen groepen graag een zoutend zout zijn in de studentenwereld: die wereld is voor de kerken vaak moeilijk toegankelijk. De studentenverenigingen staan er middenin.

Wereldwijde gemeenschap

IFES-Nederland is verbonden met een internationale gemeenschap van christelijke studentenorganisaties: de 'International Fellowship of Evangelical Students' (IFES). De precies vijftig jaar oude IFES bestaat uit zelfstandige nationale bewegingen. De IFES werd opgericht door negen landen (waaronder Nederland) met als doelstelling dat het getuigenis van Christus in iedere studentenstad gehoord moest worden. De IFES is de afgelopen vijftig jaar enorm gegroeid. Op dit moment hebben studentenbewegingen die deel uitmaken van de IFES samen ongeveer 300.000 leden in zo'n 137 landen. In een kwart van deze landen is het studentenwerk nog in een pril stadium. Er zijn nog 30 landen met weinig of geen studentengetuigenis. Het pionierswerk in enkele landen zoals België, Siberië en Suriname wordt door IFES-Nederland rechtstreeks ondersteund. Financieel en door de uitzending van 'IFES-yearteamers'. Dit zijn afgestudeerden die veel ervaring hebben opgedaan in het studentenwerk in Nederland. Zij maken één of twee jaar deel uit van internationale teams die helpen bij de opbouw van een zelfstandige evangelicale studentenbeweging.

Betrokkenheid

De betrokkenheid van de kerken is hard nodig bij het studentenwerk in Nederland en wereldwijd. De studenten van nu zijn de (kerk)leiders van morgen. In de huidige korte studieperiode worden levensbepalende keuzes gemaakt. We mogen bidden om de krachtige werking van Gods Geest in de harten van studenten. Dat zij zich in hun keuzen door Jezus willen laten leiden. Gebed is het allerbelangrijkste en is dé motor van de voortgang van het christelijke studentenwerk over de hele wereld.

Verder is het belangrijk dat kerken (nieuwe) studenten wijzen op het bestaan van een christelijke studentenvereniging aangesloten bij IFES-Nederland. En dat het zeer nuttig kan zijn om lid te worden van zo'n vereniging. Voor de volledigheid: Naast de

studentenverenigingen die aangesloten zijn bij IFES-Nederland zijn er nog andere christelijke studentenverenigingen. Van de vrijgemaakte studentenverenigingen zijn er inmiddels een drietal aangesloten bij IFES-Nederland. Verder zijn in veel studentensteden groepen van de Navigators. De Navigators werken met plaatselijke stafwerkers en zijn gericht op discipelschapstraining. Verder kent Enschede een Agapé-studentengroep. Daarnaast zijn er de studentenverenigingen die meer nadruk leggen op gezelligheid, maar daarnaast ook (bijbel)studie-kringen hebben.

Tot slot: Om het christelijke studentenwerk nationaal en internationaal mogelijk te maken is er ook geld nodig. IFES-Nederland en de IFES wereldwijd is voor haar financiën afhankelijk van giften. U kunt het werk financieel ondersteunen door een eenmalige gift, maar u kunt ook donateur worden. U ontvangt dan onze nieuwsbrief 'Trefpunt' met actuele informatie en gebedspunten. Voor informatie kunt u bellen of schrijven naar IFES-Nederland.

*adres IFES-Nederland:
Johan de Meesterstraat 1
3532 EJ Utrecht
tel 030 - 2942800
giri 134682*

Over de historiciteit van bijbelverhalen (1)

A. v.d. Dussen, Eindhoven

De vier artikelen *De grondslag van onze zekerheid*, waarmee br P.J. van Kampen de brief van br A. van der Ploeg (zie *Opbouw* van 16 mei 1997, blz. 191) beantwoordt heeft, hebben mij niet geheel bevredigd. Terwijl ik ze las dacht ik: "Zou het niet goed zijn om daar nog wat meer en ook nog wat anders over te zeggen?" Vandaar dat ik de lezers van *OPBOUW* op mijn beurt drie artikelen aanbied over dit onderwerp.

Enthousiasme over Het verhaal gaat...

Wat mij opvalt, is dat heel wat mensen in mijn naaste omgeving zeggen dat ze er wat aan hebben, aan het boek van ds Nico ter Linden. Iemand vertelde mij, dat hij er aan tafel uit voorlas aan zijn dochter. Een ander, die toch heel kritisch staat tegenover de theologische uitgangspunten van Ter Linden, verklaarde aangenaam getroffen te zijn door nieuw licht dat op bekende teksten geworpen wordt. Waar zit dat nou in, dat *Het verhaal gaat...* als waardevol en verrijkend ervaren wordt, en dat het zo buitengewoon goed verkocht wordt? Je zou kunnen opperen, dat dat komt doordat Ter Linden zo ver tegemoet komt aan de smaak van moderne mensen. Naar mijn idee is dat tot op zekere hoogte ook wel waar. Een deel van het lezerspubliek zal worden gevormd door mensen die al lang niet meer geloven dat God zich in de bijbel openbaart, maar die nog wel geïnteresseerd zijn in menselijke voorstellingen van God. Bij die behoefte sluit Ter Linden aan, doordat hij van zijn kant de bijbel inderdaad niet aanbiedt met een "Zo spreekt de Here..." Hij stelt de bijbelschrijvers voor als mensen, die vanuit hun religieuze ervaringen aan het woord komen over God. Daarbij laat hij vervolgens zien, hoe boeiend en waardevol die antieke 'verbeeldingen' zijn, zonder te pretenderen dat ze openbaringswaarde hebben. Zo'n benadering is ongetwijfeld uiterst 'laagdrempelig' en verklaart als zodanig vast ook wel de populariteit van

zijn boek. Maar dat andere deel van het lezerspubliek, onder andere al die Nederlands Gereformeerden bij wie *Het verhaal gaat...* op tafel ligt, hoe zit het daarmee? Laten zij zich zand in de ogen strooien? Zijn zij gevaarlijk naïef? Ik denk dat er iets anders aan de hand is. Om dat duidelijk te maken wil ik iets uit de geschiedenis van de theologie naar voren halen.

Martin Kähler

De vraag of alles wat in de bijbel staat wel 'echt gebeurd' is, dateert niet van gisteren of eergisteren. Sinds het eind van de achttiende eeuw werden daarover hoe langer hoe meer kritische vragen gesteld, niet alleen buiten de kerk, maar ook daarbinnen. Dat werkte door in de theologie. Zowel het Oude als het Nieuwe Testament werd onder de loep genomen; men legde streng rationele maatstaven aan om te bepalen of alles wel werkelijk zo had plaatsgevonden als in de diverse bijbelboeken verteld wordt. In de loop van de negentiende eeuw werd de kritiek steeds radicaler. Onder de druk van nieuwe natuurwetenschappelijke inzichten en van de eisen die de geschiedeniswetenschap stelde, zette men bij steeds meer verhalen en verslagen een vraagteken. Geleerden die het Nieuwe Testament bestudeerden gingen soms zover, dat ze bijna alles wat in de evangeliën over Jezus verteld wordt beschouwden als onbetrouwbare berichtgeving. Ze kwamen tot de ontmoedigende slotsom, dat we nooit zullen weten hoe Jezus' leven er nu echt heeft uitgezien. Toen maakte het theologisch debat een ommekeer, in welk verband ik de naam van de Duitse theoloog Martin Kähler (1835-1912) wil noemen. Hij zei ongeveer dit: "Het kon niet uitblijven dat jullie driftige zoektocht naar harde feiten, die de toets van historisch onderzoek kunnen doorstaan, op niets is uitgelopen. Jullie vraagstelling: 'Wat is er nou precies gebeurd?' deugt niet. Op de vraag, hoe het leven van Jezus nu werkelijk verlopen is, *willen* de vier evangelisten helemaal geen antwoord geven. Zij hebben absoluut niet de pretentie gehad een biografie van Jezus te schrijven. Zij zijn niet geïnteresseerd in kale, naakte feiten en jaartallen. Zij stellen de Here Jezus voor

in zijn betekenis voor ons mensen. Zij hebben heel bewust gepreekt, verkondigd, een boodschap over Jezus gebracht. Het is zinloos om daarachter terug te vragen naar keiharde biografische gegevens, want daar gaat het niet om. Dan mis je de essentie. Stop dus met vragen naar wat er echt gebeurd is, en richt je op de boodschap die de bijbel vertelt." Laat Kähler dan in het midden of de boodschap van het evangelie teruggaat op werkelijke gebeurtenissen? In geen geval! Het stond voor hem vast dat de evangelisten een beeld van Jezus schetsen waarin zij 'harde feiten' verwerken. Maar dat is dan ook echt een 'verwerken': zij sommen de gebeurtenissen niet op in hun chronologische volgorde, maar werpen er een bepaald licht op, vertellen er wat om heen, wij-

Stop met vragen naar wat er echt gebeurd is

zen de heilsbetekenis ervan aan, kortom: houden er een preek over. En om die preek gaat het.

Herman Bavinck

Van lieverlee vond de visie van Kähler erkenning. Het boeiende is, dat andere theologen langs eigen wegen tot vergelijkbare ideeën kwamen. Daarbij hadden zij niet alleen de evangeliën, maar ook de andere 'historische' boeken van de bijbel op het oog. Van allerlei kanten werd hetzelfde signaal uitgezonden: ga met de goede vraagstelling naar de bijbel toe! Zolang je eenzijdig probeert uit de bijbel een historische gang van zaken te reconstrueren, zul je magere resultaten boeken. De bijbelschrijvers hebben namelijk geen belangstelling voor naakte feiten en jaartallen. Zij verkondigen, hoe God in bepaalde feiten en op bepaalde tijden tot ons spreekt. Je doet aan die verkondiging geen recht wanneer je hun geschriften uitzift op feiten die de toets van historisch en archeologisch onderzoek kunnen doorstaan. Wat de bijbel eigenlijk te zeggen heeft, vang je pas op wanneer je hem aftast op zijn heilsboodschap. In feite is de bijbel, ook in zijn histori-

sche partijen, niet meer dan één grote preek.

Dat deze benadering de 'klassiek-christelijke' opvatting is geworden, is misschien net iets te veel gezegd, maar het is een feit dat zij zeer brede erkenning gevonden heeft. Ook binnen de gereformeerde theologie heeft zij sinds het eind van de vorige eeuw ingang gevonden. Zo heeft de nog altijd gezaghebbende Herman Bavinck een positie ingenomen, die dichtbij die van Kähler ligt. Net als deze houdt hij eraan vast, dat de bijbelse boodschap gefundeerd is op historische feiten. Hij verzet zich tegen de gedachte, dat wat in de historische boeken van de bijbel verteld wordt wellicht niet 'echt gebeurd' zou zijn. Maar tegelijk verklaart hij in niet mis te verstane bewoordingen dat "de geschiedschrijving der Heilige Schrift een eigen karakter draagt. Het is er haar niet om te doen, dat wij precies alles zouden weten, wat er in de verledene tijden met het menselijk geslacht en met Israël gebeurd is, maar zij verhaalt ons de geschiedenis van Gods openbaring, ... en bedoelt met haar historie, ons God te doen kennen in zijn zoeken van en in zijn komen tot de mensheid. ... Zij geeft ons in het bepalen van plaats en tijd, in de orde der gebeurtenissen, in de groepeeringsomstandigheden volstrekt niet die nauwkeurigheid, welke wij dikwerf wenschen zouden. De berichten over de voornaamste gebeurtenissen bijv. over den tijd van Jezus' geboorte, over den duur van zijne openbare werkzaamheid, over de woorden, door

Ga met de goede vraagstelling naar de bijbel toe

Hem bij de instelling van het avondmaal gesproken, over zijne opstanding enz. zijn ver van eensluidend en laten voor verschillende opvattingen ruimte." (Het citaat is te vinden in het in 1895 verschenen eerste deel van zijn Gereformeerde Dogmatiek, op blz. 418 en 419 van de vijfde druk.) Ook houdt Bavinck rekening met de mogelijkheid, dat "wij bij Job, Prediker, Hooglied ... aan historische inkleeding te denken hebben." (idem, 419). Tenslotte merkt hij op: "In historische berichten is er soms onderscheid tusschen het feit, dat heeft plaats gehad, en de vorm, waarin het voorgesteld wordt." (420) Kortom: ook voor Bavinck staat het vast, dat de bijbel niet in feiten en

jaartallen op zich geïnteresseerd is, en dat hij dus ook niet echt voor je open gaat als je daarop uit bent. Nee, pas wanneer je de bijbelse geschiedenissen aftast op hun boodschap, zul je merken dat zij echt wat te vertellen hebben.

Nico ter Linden

En dat is nu precies wat ds Nico ter Linden doet. Hij leest de bijbel consequent vanuit die veranderde vraagstelling. Niet: welke feiten worden ons hier bericht? Maar: wat heeft de bijbelschrijver ons hier te vertellen, over God en over onszelf? Mij dunkt: dat is mede een verklaring van de weerklank die zijn preken en geschriften vinden. In zeker opzicht laat Ter Linden, meester-verteller als hij is, zien hoe groot het gelijk van Kähler en Bavinck is. Want inderdaad: op deze manier gaan die oude verhalen veel meer spreken, en gaan mensen weer ontdekken hoe lezenswaardig de bijbel is. Dat ontdekken ze niet, zolang hij gepresenteerd wordt als een boek dat geen andere doelstelling heeft dan hun een lange reeks gebeurtenissen en jaartallen mee te delen. Van historische informatie als zodanig worden mensen immers over het algemeen niet warm of koud. Nee, al die bijbelverhalen worden pas als waardevol ervaren wanneer de lezer merkt dat hij er hoop uit kan putten, of erdoor bemoedigd wordt om zijn vertrouwen in God niet op te geven. Ter Linden slaagt erin, dat duidelijk te maken. Zo gezien is het geen wonder dat zijn boek ook in onze kring waardering vindt.

Maar zal over die waardering niet onvermijdelijk de schaduw vallen van zijn beruchte motto 'wel waar, maar niet echt gebeurd'? Slaat Ter Linden niet een zo totaal andere weg in dan theologen als Kähler en Bavinck, dat de sympathie die men voor hun zienswijze kan hebben op de zijne niet meer van toepassing is? Inderdaad is het nogal wat, dat hij hun subtiele benadering van een ingewikkeld vraagstuk vervangt door een simpele keuze vóór 'het verhaal' en tégen 'de geschiedenis'. In een volgend artikel wil ik laten zien, dat hij zijn lezers daarmee een wel erg hoge prijs laat betalen voor de aantrekkelijke resultaten die hij boekt. Maar wat zou het jammer zijn, als men in een soort schrikreactie vervolgens voor een positie zou kiezen, waarbij men zich de winst van de afgelopen honderd jaar laat ontglippen. Dat zie ik gebeuren, wanneer men tegenover Nico ter

Linden niets meer zou weten te zeggen, dan dat de bijbelverhalen toch beslist wel echt gebeurd zijn. Want wanneer men door hem alleen maar geprikkeld zou worden om aan te tonen, dat archeologische vondsten de historische betrouwbaarheid van de bijbel bevestigen, zou men in wezen terug vallen in de door Kähler en Bavinck terecht gewraakte passie voor 'droge' feiten en jaartallen. Dominees die hun preek hoofdzakelijk zouden gebruiken om te benadrukken dat de

In feite is de bijbel één grote preek

bijbelschrijvers keien zijn geweest in de verslaggeving van de eigenlijke toedracht, zouden daarmee alleen maar bereiken dat nog meer mensen Nico ter Linden gaan lezen. Want van een preek verwachten mensen geen historische of natuurwetenschappelijke informatie, maar troost, en bemoediging, en perspectief, en juist op die punten scoort *Als het verhaal gaat...* zo hoog. Een evenwichtige reactie op het fenomeen Nico ter Linden zal dan ook nooit eenzijdig aandacht vragen voor 'de geschiedenis' ten koste van 'het verhaal'. Wat is het eigenlijk bijzonder, dat de gereformeerde Herman Bavinck meer dan een eeuw geleden reeds een weg gewezen heeft waarop die evenwichtigheid gewaarborgd is. Samen met zijn leerlingen heeft hij gereformeerde dominees een vruchtbare aanpak voor de prediking voorgesteld: de historische dimensie niet veronachtzamen, maar tegelijk het bijbelverhaal koortsachtig aftasten op een boodschap waarmee de kerkanger verder kan. Mij dunkt: daar kunnen we nog altijd mee vooruit! Daarmee is niet gezegd dat Bavinck over de historiciteit van de bijbel het laatste woord gesproken heeft. Integendeel: het lijkt mij dat wij zijn waardevolle inzichten alleen maar recht doen, wanneer wij in zijn spoor moedig verder gaan. Daarop wil in een derde en laatste artikel ingaan.

Ingezonden

Een weinig wijn

Het artikel: Verantwoordelijkheid in afhankelijkheid 4, 27 juni 1997, van ds J.M. Mudde, brengt mij tot een volgende reactie. Wat de ziekte of zwakte, waarmee Timotheüs behept was, moge geweest zijn, is niet zondermeer duidelijk. Een diagnose stellen in de huidige, medische terminologie is een hachelijke zaak. Het was een kwaal, waarin de maag betrokken was, chronisch was en vaak recidiverend. In het Grieks staat: tas puknas sou astheneias, letterlijk: de herhalings van je zwakte. Daarom veronderstel ik, dat het een chronische, recidiverende gastroenteritis, (maag-darmontsteking) was. Dan is melk niet het aangewezen geneesmiddel. Wel rode wijn. Misschien zou het beste zijn, helder, niet besmet bronwater. Maar dit was niet altijd ter beschikking in de antieke wereldsteden. Water raakt nu eenmaal gauw bedorven en besmet. Maar wijn is wel zuiver te bewaren en heeft een desinfecterende werking bovendien vanwege het alcoholgehalte. In onze middeleeuwse steden kende

men hetzelfde probleem. Daar was wijn geen volksdrank, maar wel bier. Van daar de vele brouwerijen in die steden. In de scheepvaart was dit ook bekend. Water bedierf ten laatste en stonk. Maar bier bleef altijd goed drinkbaar. Het advies dat Paulus aan Timotheüs gaf, was dus een heel verstandige raad. Waarom zou hij in onze tijd uit een ander vaatje (dan wijn- of biervat) moeten tappen? Hoe kwam Paulus aan dit verstandig, medisch advies? Wel wie anders kan hem dit gezegd hebben dan "zijn geliefde geneesheer Lucas". Deze Lucas heeft Paulus tot zijn levenseinde (2Tim.4:11) gediend en verzorgd als zijn lijfarts. Volgens dr G.A.Lindeboom in zijn boek: Dokter Lucas, had Lucas een grondige, medische opleiding genoten aan de artsenschool te Pergamum. Hij was daar geschoold in de holistische geneeskunde volgens Hippocrates. Het advies, dat Paulus gaf, was dus in alle opzichten, ook volgens huidige maatstaven, voldoende medisch onderbouwd. Nu is het op zichzelf misschien niet zo belangrijk, of Paulus een verantwoord medisch advies gaf. Maar zo gemakkelijk wordt dan ook zijn oordeel over de homosexualiteit in Rom. 1 als ondeskundig en achterhaald afgewezen. Sommige exegeten, verwerpen dit oordeel, als van Godswegen, omdat Paulus niet

voldoende psychiatisch geschoold was. Gelukkig wist Paulus één ding zeker. Het Evangelie is een kracht Gods tot behoud voor een ieder die gelooft. Redding, behoud, soteria, heeft te maken met het lichaam (Jac.5:15), met de ziel, het psychische, alsook met de geest des mensen. Het heil is holistisch, voor heel de mens.

T.R.Tjerkstra, Amsterdam

Tjerk R. Tjerkstra,
Hoekenes 26,
1068 MT Amsterdam

Antwoord

Kort wil ik ingaan op de reactie van mijn vroegere huisarts, dokter T.R.Tjerkstra. Zijn opmerkingen raken een niet onbelangrijke detail van mijn kijk op 1 Tim.5:23. Tjerkstra namelijk is a.g.v. de door hem uit de tekst afgeleide diagnose van Timotheüs, maagkwaal van mening, dat Paulus een ook naar de huidige medische maatstaf nog steeds bruikbaar medisch advies heeft gegeven. Hoewel ik er niet aan twijfel dat Paulus' advies het beste was, dat hij naar de maatstaven van zijn tijd geven kon, blijf ik echter van mening, dat de hedendaagse arts in deze tijd Timotheüs een ander recept zou voorschrijven. Hoe boeiend ik de analyse van Tjerkstra ook vind - m.n. wat hij schrijft over de kwaliteit van het drinkwater en de inbreng van Lucas vind ik leerzaam -, tegen zijn exegese van 1 Tim.5:23 zijn verschillende bezwaren in te brengen. Het belangrijkste bezwaar is, dat zijn diagnose van Timotheüs' maagziekte - z.i. een chronische, recidiverende gastroenteritis - baseert op het combineren van de woorden 'maag' en 'gedurige ongesteldheden'. Op literaire gronden - van medicijnen weet ik vrijwel niets - lijkt deze diagnose me echter onjuist te zijn. Timotheüs blijkt - blijkens de tekst - niet één, maar meer dan één probleem met zijn gezondheid gehad te hebben. Allereerst had hij een maagkwaal, waarvan de aard vanwege het ontbreken van nadere gegevens geheel in het ongewisse blijft. Vervolgens waren daar zijn 'gedurige ongesteldheden', oftewel, de ene kwaal volgde de andere op. Met het oog op zowel de maagkwaal als de overige lichamelijke klachten schrijft Paulus dan het gebruik van een weinig wijn voor. Een tweede bezwaar tegen dokter Tjerkstra's uitleg is m.i., dat Paulus Timotheüs niet het drinken van water ontraadt, maar het drinken van een weinig wijn aanbeveelt. Het is dus twijfelachtig, of hij een weinig wijn voorschreef vanwege de slechte kwaliteit van het drinkwater. En daarom blijf ik erbij: hoe begrijpelijk dit recept in Paulus, tijd ook geweest moge zijn - Hippocrates immers beschouwde wijn als een in verschillende opzichten geneeskrachtig middel -, gesteld dat wij tegenwoordig bij een arts zouden komen met een ziektebeeld als dat van Timotheüs en de beste man zou ons alleen maar het drinken van een weinig wijn voorschrijven, dan vermoed ik dat we een second opinion zouden aanvragen ...

J.M. Mudde, Enschede

Het opschrift in de gevel van dit huis in Appingedam vermeldt het jaar 1774. Dat zal wel het jaar van de restauratie zijn. Vermoedelijk heeft die tekst er dus al eerder gestaan. Tegenwoordig is het niet meer zo gebruikelijk om een Bijbeltekst zo klip en klaar in de gevel aan te brengen. Dat levert problemen op bij de verkoop. Of: de buurt zou het verkeerd kunnen begrijpen. Toch weet ik het niet zeker: zou de huidige eigenaar misschien wel zelf die tekst hebben laten aanbrengen? Ik kan het hem niet vragen, want hij blijkt niet thuis. Ook de plaatselijke voorbijgangers kunnen mij geen antwoord geven. Het blijft dus nog even de vraag hoe het nu precies zit. Het naam-bord Eben Haëzer op de gevel klinkt ons bekender in de oren. Je ziet die naam op scholen, op woonhuizen, kerken en boerderijen. Maar op de vraag wat die naam betekent zullen de meeste Nederlanders (tegenwoordig) het antwoord schuldig blijven.

Foto: H. Algra

Voor de kinderen

Nog eenmaal Richteren.

Streep de volgende personen door in de wegstreppuzzel.

Van de overgebleven letters kun je een zinnetje maken.

Wat lees je in dit zinnetje?

ABDON	JOTHAM
ABIMELECH	MANOAH
BARAK	MICHA
DELILA	OREB
DEBORA	OTHNIEL
EBZAN	SAMGAR
EHUD	SISERA
ELON	THOLA
GAAL	ZALMUNA
GIDEON	ZEEB
JABIN	ZEBAH
JAEL	
JAIR	
JEFTA	

M	J	L	H	D	M	A	H	T	O	J
A	U	E	U	A	E	J	A	I	R	A
N	B	H	F	B	B	L	A	S	I	E
O	E	I	A	T	E	E	I	B	S	L
A	R	R	M	I	A	S	Z	L	I	S
H	A	E	N	E	E	A	T	E	A	N
K	R	H	B	R	L	N	D	M	A	E
J	T	E	A	M	O	E	G	H	B	Y
O	E	N	U	E	B	A	C	Z	D	N
Z	A	N	D	O	R	I	A	H	O	O
A	A	I	R	R	M	N	G	O	N	L
D	G	A	A	L	A	L	O	H	T	E

De oplossing van de vorige maal was: TELEVISIE.

G. Wijkhuizen-van Vuuren

Snippers uit de Afrika-mand

Afschuwelijk misverstand

Elda heette ze, een mooie, jonge vrouw van midden twintig. Ze woonde aan de Umkomaas-rivier waar het toen nog dichtbevolkt was. Ze had twee kindertjes onder de zes; haar man was een jaar of wat terug gruwelijk in een gevecht vermoord. Naar Afrika-recht moest dus iemand uit de familie van de overleden man met haar trouwen maar op de oude moeder na was daarvan alleen nog een oude vader in leven. De familie was erbarmelijk arm; staatspensioen zoals vandaag voor oude mensen of behoeftige weduwen was er niet.

Omdat Elda feitelijk dus niemands "eigendom" was, werd er uitvoerig jacht op haar gemaakt, met name door getrouwde mannen van wie er één die zelf al drie vrouwen had, wel op de titel koning-stroper aanspraak had mogen maken. Van het eerste begin aan, was de hele familie van Elda, vijf personen in totaal, trouw in de kerk te vinden. De oude man die het probleem van zijn schoondochter wel zag, zou – zoals meestal maar gaat – eerst actief worden als het al te laat zou zijn. Mijn plan leek aanvankelijk goed te werken. We hadden toch iemand nodig om de kerk schoon te houden annex de consistorie-hut ernaast. In elk geval iemand die eenmaal per

week de postzak op de zending kwam halen. We betalen Elda gewoon wat zodat ze het allemoozakeijkste kan kopen. Dat geeft haar wat vrijheid tegenover de stropers. Als een bezorgd pastor gaf ik extra-aandacht aan Elda. Na de dienst praatte ik altijd wat met haar na in de consistorie en deed ik op Ngwegwe huisbezoek, ik zou toch allicht even bij haar langs gaan.

Weer eens was ik met haar in de consistorie; de kerkgangsters waren al weg. Ja, ze vond het uiterst moeilijk alleen de jagers op een afstand te houden. Zo'n triest geval, ik greep haar hand met de bedoeling samen te bidden maar ze had mijn optreden helemaal verkeerd gelezen. Zij had mij beoordeeld naar haar eigen cultuur; mijn pastoraats-cultuur was haar vreemd. En Elda dacht: de blanke is ook onder de stropers, en heeft gezien zijn moeite eerste rechten. Zo gaat dat in een ruil-cultuur! Toen ik haar hand pakte, gaf zij op duidelijke wijze te kennen mij die rechten nu wel te willen verlenen.

Het afschuwelijke misverstand was ten volle mijn schuld. Onervaren als ik nog was, had ik alleen oog voor mijn zendelingen-rol zoals ik die kende, en had me nooit afgevraagd hoe men tegen mij aankeek vanuit die andere cultuur. Wat mij nu het meest ontstelde, was niet hoe Elda mij getaxeerd had maar de gemeente die heus wel mijn bemoeienis met haar had opgemerkt, wat had die in mij gelezen? Maar ik heb het nooit iemand durven vragen! Het was voorlopig wel voor het laatst geweest dat ik alleen Elda bezocht!

J.Vonkeman, Richmond, Zuid-Afrika

Persschouw

Kerkelijke eenheid

In de periode waarin u de gemeente van Enschede-West diende, zijn daar samensprekingen met de Gereformeerde Kerk (Vrijgemaakt) op gang gekomen, naar aan te nemen valt met de bedoeling onder de zegen van God op termijn dichter naar elkaar op te schuiven. Op meer plaatsen is er iets in beweging en op plaatselijk niveau lijkt hier en daar de toenadering tussen beide kerkgemeenschappen zich sneller te realiseren dan de eenheids-pogingen in de samensprekingen op landelijk (deputaten-)niveau. De reacties op wat hier en daar plaatselijk tot stand komt zijn aan beide zijden dan ook niet onverdeeld positief. Heeft u enige gegronde hoop dat er ooit op landelijk niveau over de volle breedte van beide kerken van samenwerking en samensmelting sprake zal kunnen zijn als u bedenkt dat onze kerken op dit punt zeer verdeeld zijn? Is het reëel om méér te verwachten dan dat hier en daar plaatselijk samenwerking wordt bereikt?

Waar ga je in je verwachtingen van uit? Menselijk en kerkelijk gezien is er

niet veel reden tot hoop. Maar Christus is er ook nog! *Het is dure roeping dat allen die de Bijbel als het onfeilbare Woord van God voor geloof en leven belijden en de gereformeerde belijdenisgeschriften erkennen als gezaghebbende uitleg van het Woord elkaar zoeken in samensprekingen.*

De nood van de gehele gereformeerde gezindte is dat we het zicht op de kerk zijn kwijt geraakt. Dat heb ik van Prof. Van 't Spijker geleerd en uit het Woord zelf. We weten niet katholiek te denken. Wij zijn er bang voor. We zijn te klein behuisd. We maken ons sterk met dingen die in het oordeel geen enkele waarde zullen blijken te hebben. En nog veel erger is de hokjesgeest. Het elkaar opnemen en observeren en in stilte de meetlat aanleggen. Ik gruw daarvan. Het komt helaas in onze kerken voor, in de Nederlands Gereformeerde Kerken en in de Ger. Kerken (Vrijgemaakt) en evengoed in de Hervormde Kerk en de Gereformeerde Gemeenten.

Daarom zijn samensprekingen noodzakelijk. Want we moeten elkaar ondervragen naar het ware, bijbelse kerk zijn en hoe dat bij ons gestalte en inhoud krijgt.

Maar dan is er binnen de gereformeerde gezindte ook een herkenning van elkaar. Want het ware gereformeerde verloochent zich niet. Het is levend en krachtig. De kerkelijke eenheid van gereformeerden in Nederland is net zo onmogelijk als dat een mens zichzelf wedergeboren doet worden. Toch worden miljoenen wedergeboren! Van dat werk van God heb ik grote verwachting. De Koning van de Kerk is er ook nog regerend vanuit en biddend in de troon der genade. De Heilige Geest is uitgestort en doorbreekt met macht onze kerkgrenzen.

Een reis naar kerken in het buitenland doet twee zaken beseffen: hoeveel de Heere ons in Nederland nog heeft gelaten en hoe onveranderd we daarmee omgaan. Samen spreken over wat bijbels, christelijk en gereformeerd is, smekend om de leiding van de Heilige Geest, geeft verwachting. Ik heb inderdaad verwachting voor de toekomst. Het hangt niet van synodale besluiten af al respecteren we die. Ik wil het anders zeggen: Ik bid dat synodale besluiten en de wil van de Heilige Geest samen mogen vallen. We hebben allen, ook de kerkelijke vergaderingen van de diverse kerkgemeenschappen, de leidinggevende werking van de Geest zeer nodig. En laten we

allen Christus' Kerk vurig liefhebben. Niet onze kerk, maar Zijn Kerk.

Bovengenoemde vraag werd in een interview in 'De Wekker' door D. Koole gesteld aan Ds. J. Jonkman, chr. geref. predikant te Drachten. Het antwoord van de pastor uit Friesland getuigt van realiteitszin en geloofsmoed. Deze zijn beide nodig voor een zinvol werken aan de begeerde kerkelijke eenheid. Het serieus spreken met elkaar op gereformeerde basis moet op korte of lange termijn effect sorteren ten dienste van het Koninkrijk van God. Deze geloofsverwachting mogen wij koesteren, omdat het de zaak van de Here is waarvoor wij staan.

Enschede, O. Mooiweer

Kerknieuws

Beroepen/Intrede/Afscheid

Afscheid van Doorn: ds R.R. Ganzevoort. Afscheidsdienst op zondag 31 augustus, 15.00 uur in de NH Maartenskerk te Doorn.

Overig nieuws

Radio-kerkdienst vanuit Hattem

Zondag 24 augustus wordt een kerkdienst vanuit de Nederlands Gereformeerde Ontmoetingskerk in Hattem uitgezonden. Voorganger is ds W. van Dijk van Wezep. Het orgel wordt bespeeld door de heer J. Neuteboom, ook het Hattens Koper Ensemble verleent medewerking. De dienst wordt via Radio 5 uitgezonden en begint om 17.02 uur.

Najaarsvergadering SEV

De Stichting Emeritaatsvoorziening 'SEV' houdt de najaarsvergadering met de kerken op woensdag 12 november a.s. in de Jeruzalemskerk, Troosterlaan 65 in Utrecht. Aanvang 19.30 uur.

Onder andere(n)

Installatie dr Hofman aan de TU-Apeldoorn

De installatie van dr T.M. Hofman, benoemd tot hoogleraar NT aan de Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken, zal plaatsvinden in een bevestigingsdienst die op woensdag 3 september (20.00 uur) in de Barnabaskerk te Apeldoorn zal worden gehouden. In deze dienst gaat de president-curator, ds J. Westerink, voor.

Prof dr Hofman is voornemens op donderdag 4 september om 14.00 uur in de Barnabaskerk te inaugureren met het uitspreken van de oratie *Door-geven of opgeven*. Na afloop wordt een receptie gehouden in de aula van de TU, Wilhelminapark 4 in Apeldoorn.

EO-Familiedag op 11 oktober

Op 11 oktober organiseert de EO de jaarlijkse Familiedag in de Jaarbeurs te Utrecht. Het thema luidt: Hou je echt van mij? Het gevarieerde programma start om 10.00 uur en duurt tot 16.00 uur. In de pauze kunnen bezoekers kennismaken met diverse christelijke organisaties die een stand hebben op de informatiemarkt. Voor kinderen wordt een speciaal programma gehouden. Voor de kinderen wordt een plaats gereserveerd via tel. 0318 622336.

Jongerenfestival Flevo '97 op Welschap/Eindhoven

Het grootste christelijke festival op het Europese continent, het Flevo Totaal Festival van Youth for Christ Nederland, wordt van 14 t/m 17 augustus voor de twintigste keer gehouden. Op voormalig vliegveld Welschap bij Eindhoven zullen naast veel nieuwe artiesten ook bands uit de Flevo-geschiedenis aanwezig zijn. Voor de verwachte 9000 bezoekers is een programma samengesteld dat bestaat uit muziek, lezingen, workshops, theater, cabaret, films, discussies, sport, kunst, ontmoetingen en een afsluitende openluchtdienst op zondagochtend. Onder de sprekers zijn de namen te vinden van o.a. ds Cees Glashouwer, Victor van Heusden en G.J. Schutte (GPV).

Dag aan dag draagt Hij ons; die God is ons heil.

Psalm 68:20

HERMAN AMELINK

en

SOPHIA AMELINK VAN DER VEEN

Met dankbaarheid en grote vreugde hebben wij op 19 augustus het 50-jarig huwelijksfeest van onze (groot)ouders gevierd.

Kinderen en kleinkinderen

7121 VZ Aalten
Revijsstraat 40

*Ik sla mijn ogen op en zie de hoge bergen aan,
waar komt mijn hulp vandaan?
Mijn hulp is van mijn Here, die dit alles heeft geschapen.
Mijn herder zal niet slapen.*

Psalm 121:1

Voor ons geheel onverwacht is overleden onze lieve moeder
en grootmoeder

GERDIEN VAN DEN BOOMGAARD-DE JONGH

weduwe van

Jan van den Boomgaard

Geboren, 29 juli 1920 te Leerdam
Overleden, 10 augustus 1997 te Eindhoven

Zoetermeer: Ton en Marja van den Boomgaard
Amersfoort: Gerda en Ad Stolk
Leusden: Lieke en Bert Visscher
Waddinxveen: Bastienne en Tjitte Prins
Amersfoort: Jacqueline van den Boomgaard
en kleinkinderen

Correspondentieadres:
Graaf Willemlaan 80
3818 DV Amersfoort

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden.

UITNODIGING

Het Bestuur van de Stichting Nederlands Gereformeerd Seminarie belegt in verband met de opening van het 22e Studiejaar, op vrijdag 5 september 1997 – om 19.30 uur – een bijeenkomst in het Kerkgebouw van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Schiedam, Westvest 30.

In deze bijeenkomst zal de Rector – ds. J. Stuij – spreken over Seminarie-zaken. Ds. C. Versluis zal een referaat houden over 'Zending: arrogant en intolerant'. Slotwoord en voorbede worden verzorgd door ds. J.M. de Groot. De bijeenkomst staat onder leiding van de Voorzitter van het Bestuur, ds. L.W.G. Blokhuis.

Na afloop wordt gemeenschappelijk koffie gedronken. Alle belangstellenden zijn hartelijk welkom.

Overwinteringsreizen Bali Indonesië

**OBI ... al jaren de specialist
voor een heerlijke, geheel verzorgde
overwintering op Bali!**

- * vier, zes of acht weken in januari en februari 1998
- * keuze uit 9 hotelparken
- * te combineren met Sumatra, Maleisië, Singapore
- * hotelwisselplan met hotels op Java en Lombok
- * **Nederlandse arts gaat mee**
- * **mogelijkheid voor het bijwonen van de kerkdiensten, die geleid worden door ds. J.M. Smelik uit Nieuwegein, uw gastheer op Bali in hotel Dhyana Pura.**

**Infodagen: 27 augustus en 10 september
in Nunspeet**

Inl. OBI, tel. 038-4229038, fax 038-4230638

